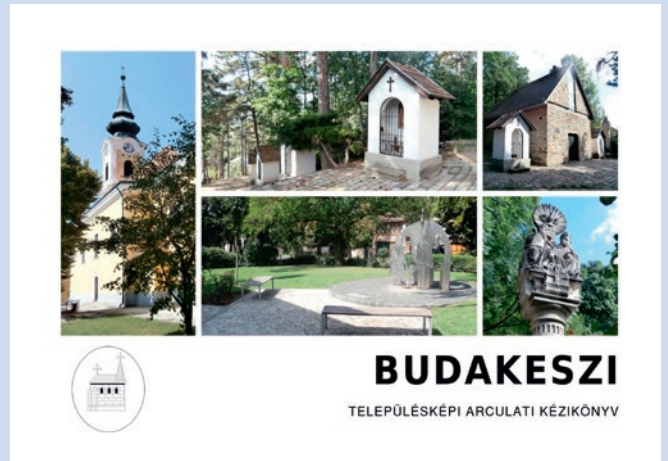

ÖRÖKSÉGÜNK

A BUDAKESZI HÍRMONDÓ építészeti melléklete

Budakeszi utcáit járva rendszeresen akad meg a szemem építészeti kincseinken. Sokat tanulhatunk őseinktől, és felelősek vagyunk az örökség megőrzéséért. Ebben a tájékoztatásnak kiemelt jelentősége van. Ezért folytatásokban közöljük **Budakeszi Települési Arculati Kézikönyvét** a Budakeszi Hírmondó építészeti mellékleteként. Forgassák, gyönyörködjenek benne, építkezésre, felújításra készülve pedig forduljanak bizalommal a főépítészhez, aki szívesen áll rendelkezésükre és nyújt támogatást szakmai kérdésekben.

'Sigmund Bertalan alpolgármester

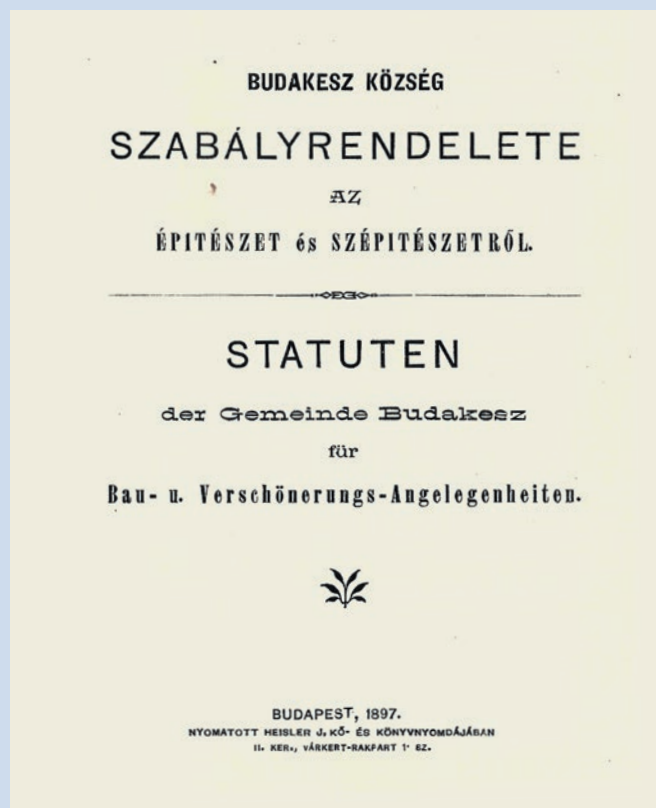

Gáspár Dávid főépítész ingyenes szakmai konzultációt biztosít településképi kérdésekről • Iroda: Budakeszi, Városháza (Fő u. 179.), földszint 19. • Telefon: +36 20 356 2753, +36 23 535 710/165 mellék • Email cím: foepitesz@budakeszi.hu, gaspar.david@budakeszi.hu

Hogyan szabályozták 125 éve településünk szépítését?

Hát, kedves Budakesziek, annyit mondhatok csak, hogy a közösség érdekében előrelátóan, bölcsen, lényegre törően és mindenki számára érthetően. Ezért is jelent meg – a mai HÉSZ-nek megfelelő – akkori helyi rendelet két nyelven, magyarul és németül, lásd a mellékelt címlapot.

A célt a cím maga megfogalmazta: „ÉPÍTÉSZET és SZÉPÍTÉSZET”. Időszerűségét az indokolta, hogy ekkor jött divatba a Svábhegy és a szomszédos Budakeszi mint a fővárosiak nyári pihenőhelye. Ugyanis a fogaskerekű vasút 1874 nyarán indult meg. A tehetősebb pest-budai polgárok, neves művészek egymás után kezdték építeni nyári lakjaikat, villáikat a területen, a kevésbé jómódúak nyaranta bérbe vettek egy-egy házat. Budakeszi, felismerve a helyzetet, élni akart a lehetőséggel. Ez kötelezettségeket, kiadásokat és munkát hozott a település elöljáróinak és polgárainak egyaránt. A rendelet ezeket fogalmazza meg, de kihangsúlyozza, hogy a „kiadások

nagy részben azért válnak szükségessé, mert a községben nyáron át sok fővárosi nyaraló tartózkodik”.

A szabályrendelet a következő hét fejezetet tartalmazta:

- I. Az építészetről,
- II. Utcák és terek rendezése,
- III. A köztisztaságról,
- IV. Utcák kivilágításáról és locsolásáról,
- V. A költségek fedezéséről,
- VI. Építési és szépítési bizottságról,
- VII. Végrehajtási intézkedések.

És most ismerjük meg néhány érdekes, ma is megfontolandó előírást (a §-ok eredeti szövegét idézem).

Kezdjük az utcákkal

20. §.

Az újonnan keletkező utcáknak legalább $13\frac{1}{2}$ méter szélességgel kell bírniok; a létező utcák pedig lehetőleg ennyire kiszélesítendőek.

21. §.

Az újonnan keletkező utcák egész hosszúságukban egyenlő szélességben és egyenes vonalban hasítandók ki, a már létező utcák pedig az újabb építkezések által lehetőleg egyenes vonalban húzandók. E végből a háztelek tulajdonosok kötelesek telkükből megfelelő részt átengedni vagy az utcából megfelelő részt átvenni.

22. §.

Az utca rendezése céljából átveendő vagy átengedő területek váltásdíja □ ölenként 2 forintban állapítatik meg, mely összegért a telek tulajdonosok az előbbi §. szerint megállapítandó területet átvenni illetőleg átengedni tartoznak.

Megjegyezzük, hogy a 20. §-ban jelzett újonnan keletkező utcák megállapított szélességéhez szükséges területeket a telektulajdonosok sajátjukból $6\frac{3}{4}$ méter szélességben ingyen tartoznak átengedni.

Aki ezek szerint $6\frac{3}{4}$ méternél többet kénytelen átengedni, az a többletért kárpótlást nyer, akitől pedig ennél kevesebb szükséges az a különbözetet megváltani okvetlen tartozik.

Mit is mond ez ma nekünk? Az 1800-as évek végén településünkön nem volt gépkocsiforgalom, autók nem parkoltak az utcán, közművek sem voltak még. Az utcák szélességét mégis 13,5 m-ben határozták meg (lásd 20. és 21. §). Az eredményt az akkoriban kialakított Erdő, Széchenyi, Batthyány, Rákóczi stb. utcáknál figyelhetjük meg. Ezzel az útszélességgel megvalósulhatott a kétoldali kényelmes járda, az árnyékot adó fasor, a csapadékvíz elvezető árok stb. Most megkérdezem: ma vajon miért olyan erős a tiltakozás a 10 vagy 12 m szabályozási szélesség ellen, nem tetszenek ezek az utcák? Nézzük, ki is adta a területet az utcák kialakítására? Természetesen az ottani területtulajdonosok (lásd 22. §), mégpedig oly módon, hogy az utcát a műszakilag legmegfelelőbb nyomvonalban, „lehetőleg egyenes vonalban” vezették, és az ahhoz szükséges területet az ottani tulajdonosok terület leadással, vagy ha kellett, pénzbeli megváltással biztosították. Akkoriban nem várták a telektulajdonosok, hogy a falu vásárolja ki tőlük a területrészt, hiszen a leendő – településen belüli közlekedést biztosító – út a telküket is szolgálta, az vált így értékesebbé.

Hogyan szabályozták a járdákat és a fásítást?

23. §.

Köteles minden ház- és telek tulajdonos telke egész szélességben 2 méter szélességű gyalogjárót készíteni és jó járható állapotban fenntartani, nem különben a járda és kocsi-ut elválasztó vonalán 4–5 méter egymásközi távolságban fákat ültetni. Ezen vonalon belül vagy kívül fákat ültetni tilos és az esetleg nem a rendes vonalon álló fák kiirtandók.

24. §.

A község területén lévő közterek — amennyiben más rendeltetésük nincs — közköltségen befásítandók és fenntartandók.

38. §.

A házereszokról lefolyó viznek az utcára való kivezetése csakis fedett csatornán engedtetik meg illetőleg az udvari viznek az utcárai folyókába vezetésére szolgáló és a gyalogjáródn keresztül húzódó folyókák befedendők.

Tehát még arra is gondoltak, hogy ne botladozzunk a járdán a fedetlen esővíz-árkok miatt, továbbá, hogy az ingatlan előtti fásítás a tulajdonos, a köztéri a község feladata.

És hogyan gondolkodtak a köztisztaságról?

30. §.

Minden ház telektulajdonos köteles telkének egész szélességében vagy hosszúságában a gyalogjáró utat és a kocsi-ut közepéig illetőleg oly helyeken hol csak egy sor ház van, annak egész szélességében tisztán tartani, separtetni és a gyalogjárót szükség esetén locsoltatni, az összesepert szemetet pedig eltávolíttatni.

31. §.

A köztereket maga a község hetenként legalább egyszer separteti.

Bizony, én még emlékszem, hogy az ötvenes években az Erdő utcai régi lakók természetesnek tartották, hogy az előttük lévő utat a közepéig leseperjék, portalanítsák különösen vasárnapok és ünnepnapok előtt.

A világitásról és a ma divatos energiatakarékosságról hogyan intézkedtek?

41. §.

Budakesz község utcáit és tereit megvilágítja.

42. §.

Lámpák beszerzése, tisztogatása, jókarban tartása világitó anyaggal való ellátása, meggyújtása és eloltása a község feladata.

43. §.

Holdvilágos éjjeleken a lámpák nem lesznek meggyújtva.

A közterek világitása akkoriban bizony még nem volt természetes. Pesten is csak az 1800-as években indult el az olajlámpás közvilágitás. Budakeszin a feladatra külön személyzet kellett, mert akkor még nem volt

elektromos világítás. A 43. § különösen kedves: a takarékoság érdekében valaki figyelte a holdvilágot is. És a közöltségek fedezése hogyan történt? A 48. § elmagyarázta, miért szükséges a közkiadások növelése a fővárosi nyaralók miatt, és milyen helyi adókat vezetnek be a bérbeadásra, valamint pótdadót a szállításra.

Vendégfogadó épületek

Külön foglalkozik a Szabályrendelet a vendégfogadó épületekkel. Ebből csak egy, a tűzbiztonsággal kapcsolatos pontot idéznék.

5. §.

c) Minden oly épületnél, mely nem saját használatra vagy helybeli lakók befogadására, hanem idegenek nyári tartózkodására mint bérlakás szándékolatik építeni és felhasználni, határozottan kikötetik, hogy a menyezeti szerkezet függetlenül a fedélszéktől mint magában fennálló és külön álló egész építmények, vagyis hogy a fedélszék kötőgerendáit és egyéb részeit a menyezet szerkezetébe bevonni nem szabad. — Tűzbiztonság szempontjából kívánatos és ajánlatik, hogy az e határozatba nem ütköző építkezésnél is minden épített a menyezeti szerkezetet a fedélszék szerkezetétől teljesen függetlenül építtesse.

És mi is volt az az „Építési és szállítás bizottság”? A körülírt teendők végrehajtására illetve javaslat hozatalára

alakított külön szakbizottság, mely a kül- és belterületek rendezésével fejlesztésével, szállításával foglalkozik. Tagjai választott képviselők és helyi szakemberek voltak.

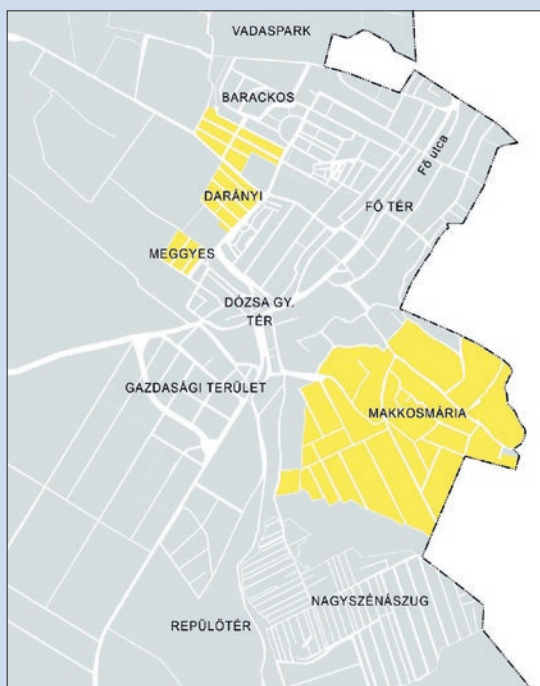
Végezetül, hogyan került hozzám a szabályrendelet? Az 1990-es végén, amikor Budakeszi főépítészévé választottak, *Hidas Mátyás*, a Szépítő Egyesület elnöke útravalóul megajándékozott ezzel az irattal. Köszönet érte, sokszor forgattam, igyekeztem tanulni belőle.

Dr. Mátéffy Anna
Budakeszi volt főépítésze

Települési Arculati Kézikönyv 4

RÉSZLETES TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓ

ÁTALAKULÓ, ÚJ TELEPÜLÉSRÉSZ

Az átalakuló, új településrész két területből áll.

Egyik részét a város nyugati részén, az egykori mezőgazdasági területből lakóterületbe sorolt, szabályos telekstruktúrájú – Darányi, Meggyes – terület alkotja. A területet a korábban beépítetlen telkeken épülő új lakóépületek jellemzik.

A másik részt Makkosmária, az egykori zártkertekből lakóterületbe sorolt településrész képezi, a területen jellemzően – a korábbi gazdasági épületek bontását, vagy jelentős átépítését követően – lakóépületek épülnek.

Makkosmárián belül markánsan eltérő az utcahálózat a tagolt domborzatú volt szőlőhegyen és a kisebb lejtésű, a Káposztás fölé emelkedő domboldalon. Míg előbbi organikus módon illeszkedik a domborzathoz és

emiat szabálytalan, nagyon eltérő tömbmélységek és nagyságok jöttek létre, utóbbit egymásra merőleges utcahálózatra illeszkedő szabályos, és nem túlságosan nagy mélységű tömbökre osztották fel.

Makkosmárián jellemzőek még a keskeny (10–12 m), hosszú (100–200 m), korábbi mezőgazdasági parcellák. Helyenként ezeket sikerült összevonni, és a mai igényeknek és építési előírásoknak jobban megfelelő telkeket kialakítani. Az épületek kevés kivételtől eltekintve földszint + tetőteres beépítésűek.

Makkosmária nagyon jó adottságokkal rendelkező, még nem teljesen beépült lakóterület. Az épületek java része új, vagy újszerű. A telkeken belüli növényzetnek, a változatos domborzatnak arculatformáló szerepe van.